

13-6-92

1

Goedenavond beste mensen. Namens de Kerkvoogdij heet ik u van harte welkom bij de overdracht en presentatie van ons pas gerestaureerde Van Oeckelen-orgel. Het is onmogelijk, en ook onnodig, om u allen met name te noemen. Maar zoals gebruikelijk bij dit soort gewichtige evenementen, ben ik gehouden enkele mensen in het bijzonder te noemen om de belangrijke rol die zij, of de instanties die zij vertegenwoordigen, t.a.v. de orgelrestauratie hebben gespeeld. Dat zijn:

Wie is nou het "feestvarken" vandaag? Is dat de Hervormde gemeente van Diever? Is het de dorpsgemeenschap of is het die club van geheide orgelliefhebbers in de omgeving van Diever? Ik houd het eenvoudig en om geen verdeeldheid te krijgen, stel ik het 110-jarige orgel centraal vanavond. Een spontaan ingezet "Lang zal die leven" zou m.i. niet misstaan maar gezien het karakter van het programma van deze avond is dat niet inpasbaar.

Om deze toespraak niet gortdroog te maken, ben ik even in wat oude orgellectuur gedoken en heb daaruit voor u wat anedotes ooprist. Het gaat een beetje over de manier waarop we in de loop der tijden zijn omgesprongen met kerkorgels en zaken die daarmee verband houden. Dat heeft nogal wat strijd en aanpassing gekost.

Over een organist te Utrecht omstreeks 1630, het volgende:

"Ende om alle schandalen ende ergernisse wech te neemen sal den voorssegde orgelist gehouden wesen tot allen tijden, wanneer hij voor de predicatie gespeeld heeft, in de Kerck te blijven, totdat het Sermoen geëndicht is op poene van cassatie." (op straffe van ontslag)

Tien jaar eerder werd een Deventer organist de toegang tot het Avondmaal ontzegd omdat hij:

"den 2^{den} Juli onder de naemiddachpredicatie in een openbaere herberghe met spelen ende drincken, tot argernisse van anderen, hem heeft verlopen ende daer beneffens door het spelen tot slaeghen met sijnen geselle gecomen is." (slaande ruzie gehad)

In Haarlem is eind 17de eeuw een organist die wat nieuws heeft uitgevonden:

"Joan Du Sart, Orgelist en Klockenist der Stad, heeft een nieuwe inventie, van onder het singen te spelen in de Kerk, ..."

Tot slot nog een stukje traditie uit Maassluis, beschreven omstr. 1920:

"Sedert de laatste honderd jaar is het de gewoonte den 18^{den} Juni een (orgel)bespeling te geven ter herinnering aan de Slag bij Waterloo in 1813.

Van heinde en verre kwam men dan luisteren naar deze bespeling van het orgel. Het kerkgebouw was dan in alle hoeken bezet. Alle leerlingen der scholen kregen vrij, de ambachtslui, kuipers, visschers enz. lieten des middags hun werk in den steek, om te gaan luisteren naar de clou van het programma:

De Slag bij Waterloo. Het orgel was het krijgstoneel, waaruit alles werd weer gegeven. De aanvalsignalen, het trappelen der paarden, bulderen der kanonnen, roffelen der trommels, het geweervuur, zowel als het kermen der gewonden, de victorie der onzen en de vlucht der Franschen werden levendig geschilderd, terwijl dit alles met een vroolijke marsch werd besloten. Ademloos en in spanning werd dit stuk aangehoord en met een voldaan hart verliet men het kerkgebouw, in de meening een schitterend orgelstuk te hebben gehoord..."

Voor zover ik weet hebben wij hier in Diever de laatste honderd jaar niet zulke ruige tonelen beleefd. Omstreeks de tachtiger jaren van de vorige eeuw bedacht de Hervormde kerkeraad dat het wellicht zinnig zou zijn eens een orgel aan te schaffen. In 1882 krijgen ze een aanbieding van Van Oeckelen. Die kan een orgel leveren voor f1600, -... De Kerkvoogdij heeft dan maar f200, - in kas, maar ze zetten het waagstuk door. Ze lenen f1400, - en bestellen het orgel. Drie maanden later(!) kan het instrument al in gebruik worden genomen en het schijnt dat die schuld van f1400, - ook nog betrekkelijk snel werd afgelost.

Onze huidige organist Mar Bruinzeel, is niet van het kaliber dat ik zojuist schetste. Vanaf dat hij hier een jaar of tien geleden organist werd, heeft hij zich met overtuiging en niet aflatende ijver ingezet voor de restauratie van ons orgel. In het begin werd dat niet door iedereen begrepen. "Het speelt ducht mij nog wel", dachten velen hardop. Gelukkig heeft hij veel mensen geestdriftig weten te maken en vandaag bezien en beluisteren wij het resultaat van de operatie waarvoor hij de aanzet gaf.

Mar, ik weet niet of er straks nog gelegenheid voor is en daarom wil ik je nu alvast, in de overtuiging dat ik dat voor de hele kerkgemeenschap doe, bedanken voor jou inspanningen.

Natuurlijk past ons verder dank aan een hele reeks personen. Zij zijn genoemd op de laatste bladzijde van uw programma. Ik wil volstaan met u te vragen deze lijst met aandacht te lezen en u bewust te worden welk een karwei hier verricht is.

Nu is het zo dat veel van de mensen die zich zo inspanden om vooral geld bij elkaar te krijgen, enigszins op de achtergrond zijn geraakt. Dit omdat zij een kerkelijk ambt neerlegden of anderszins. Ik durf geen namen te noemen omdat ik bang ben iemand te vergeten. Het waren er nogal wat. Het gaat hier om het organiseren van concerten, op de markt staan met het Rad van Avontuur, het rondgaan met een collectbus en meer van dat soort zaken. Al deze mensen kunnen verzekerd zijn van onze oprechte dank.

Wat de financiën betreft, uit de gulle gevers die onderaan bldz. 7 vermeld staan, wil ik de mensen belichten die ons bedachten met individuele giften, vaak anoniem, en de inwoners van de gemeente Diever die bij de geldinzameling zo royaal hun portemonnee trokken.

Beste mensen,

eigenlijk kunnen we nu pas zeggen: "Het speelt nog wel."

Nu nog even dit: We hebben net samen een lied gezongen. De tekst van dat lied raakt de kern waarom het draait met dit orgel.

We weten dat het zingen in de kerk in voorbije tijden niet altijd was om over naar huis te schrijven. Men gooidde al of niet zijn hele gemoed in het lied en overstemde elkaar dikwijls met luide uithalen en ongepaste galmen., om van enig maat- en ritmegevoel maar niet te spreken. En ook het orgelspel was meermaals om te huilen. Als je geeft wat je hebt en als je doet wat je kunt, moet dat als voldoende beschouwd worden.

Gelukkig breekt in de laatste eeuw meer en meer het besef door dat we in de Eredienst het beste dienen te brengen wat we hebben. Het beste wat we momenteel hebben is, wat het zingen betreft, veel meer dan als barbaren maar wat in de kerkruimte weg zitten te galmen. Voor wat betreft de instrumentale muziek, is het beste wat we hebben, veel meer dan wat liefhebbers op een elektronisch orgeltje. Een goed organist, onderstreept en accentueert met zijn spel in de eredienst de elementen van de liturgie die door voorganger en gemeente in spreken, zingen en handelen vorm krijgen. Naar onze opvattingen kan hij daarbij een instrument als dit niet missen.

In een tijd dat onze huizen uitpuilen van luxe en we onszelf omringen met het beste dat we kunnen krijgen, lijkt het mij verzelfsprekend dat we in de kerk, waar we intensief met God verkeren, het beste brengen en bewaren wat we hebben. U hebt dit vanavond met uw aanwezigheid nadrukkelijk bevestigd. U allen breng ik dank voor u aanwezigheid en de mensen die met muziek en uitleg ons boeiden, dank ik voor hun inspanningen.

De Hervormde Gemeente in Diever is blijkbaar na deze restauratie niet van plan om op z'n lauwers te gaan rusten want er is al weer een nieuw plan. Dat is het volgende: Wat zou het niet prachtig zijn als we in het koor een klein orgeltje hadden voor het begeleiden van bijv. Vesperdiensten, bijzondere kooruitvoeringen en en diensten voor een kleine kring van kerkgangers. De orgelpijp die hier aan de deur bevestigd is, en die al jaren dienst doet voor het inzamelen van giften voor het orgelfonds, zal dus dienst blijven doen en ik zou enige druk op u uit willen oefenen om daar geregeld een klein bedrag in te stoppen.

Ik bind u verder op het hart nu niet direct weg te gaan maar samen een kopje koffie of thee te drinken. Dat lijkt ons een goede gelegenheid om nog eens over één en ander na te praten. Ik vraag u dan om, zoals keurige kerkmensen betaamt, ordelijk via de preekstoel bij de koffietafel langs te lopen. Heeft u daar uw drankje gekregen, loopt u dan meteen even verder, anders wordt het voor de mensen die na u komen een kwestie van dringen.

Voor ná de koffie en eventueel een gesprek, wens ik u wel thuis.